

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

Titvlvs XLI. De Regulis Iuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

Quæ in sequentibus duobus titulis, tam antiquis, quam in 6. habentur de Verb. signif. & de reg. Juris, omisit Author Method. explicare, eò quòd putaret, hæc omnia cum ex Corpore Juris desumpta essent, ex variis titulis & cap. in variis Decretalium libris explicatis, satis intelligi posse, vel certè ea, quæ in sequente tit. de V. S. dicuntur, & explicantur, re&issimè peti posse ex variis juris Lexicis & vocabulariis, quo etiam nos lectorem remittimus. Quæ verò in ultimo tit. de reg. juris, tam in antiquis, quam in 6. habentur, placuit hîc breviter

annectere, ut regulæ illæ, quæ plurimum sæpe jurium summam continent, ab illis, qui Corpus juris Canonici non habent, hæc tamen succincta SS. Canonum doctrina non displicet, non ignorentur, (non quidem quasi omnes regulæ juris sint afferendæ, quæ toto Corpore juris sparsæ innumerae propè sunt, sed quòd potiores sint afferendæ, prout sub hoc titulo continentur) & simul ex Glossa ostendere, unde regula talis desumpta sit, & petenda fustior illius explicatio Sit ergo

TITVLVS XLI.

DE REGULIS JURIS.

SECTIO I.

De regulis Iuris in antiquis.

Regula Iuris re&è describitur, quòd sit brevis jarium narratio, ex variis juribus sæpe desumpta, compl. & ens plures casus, in quibus eadem ratio, convenientia identitatis, aut paritatis, &c. repetitur, ita tamen, ut si in aliquo vitetur (quoad identitatem scilicet, convenientiam, aut paritatem, vel si in jure, quoad aliquem casum expressè statutum fuit aliquid contrarium tali regulæ) talis regula pro tali casu nihil probet; & hinc nulla etiam juris regula sine exceptione universaliter probat, & plerèq; in multis sæpe fallant, uti videre licet apud Glossã, & passim apud AA. Sunt autem juris regulæ aliæ in antiquis, aliæ in 6. De illis sit.

Prima est: Omnis res per quascunque causas nascitur, & per easdem dissolvitur.

Desumpta dicitur hæc regula ex S. Chrysost. in cap. 52. operis imperfecti in Math. Locum vel maximè habet in contractibus & talibus obligationibus merè temporalibus, quæ ex positiva tantùm humani juris constitutione vim suam habent. Fallit tamen in matrimonio ex jure divino indissolubili, & in aliis pluribus. &c.

Compend. Pirbing.

PPP PP

H. Essoe

II. *Estote misericordes, sicut Pater vester caelestis misericors est, nolite iudicare, & non iudicabimini.*

Hoc loco nihil aliud præcepti existimo, ait Beda lib. 2. in *Lucam, cap. 34.* nisi, ut ea facta, circa quæ dubium est, quo animo facta sint, in meliorem partem interpretemur; quod enim scriptum est, ex operibus cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemia, furta, ebrietates, de quibus nobis permittitur iudicare.

III. *Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.*

Ita ut hæc regula ex Beda vel S. Hieronimo desumpta, aliud non dicat, quam quoddam propter scandalum prætermittendum sit quidem omne, quod prætermitti potest, modò salva maneat triplex veritas; bonæ vitæ scilicet veritas, quæ ad quemlibet pertinet; veritas iustitiæ, quæ ad iudicem spectat; ac veritas disciplinæ, quæ ad Prælatum pertinet; rectius tamen advertunt alii, in his etiam scandalum nonnunquam permitti posse, si nihil patiat hęc triplex veritas, in quantum est de necessitate salutis, ita ut in rebus consilii tantum, aut majoris perfectionis, &c. suas exceptiones hæc regula patiat.

IV. *Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum.*

Intellige, si tantum illicita talia sint, ex lege positiva, sive divina illa sit, sive humana tantum; nam ut ait Vener. Beda,

ex quo hæc etiam regula desumpta est, & Sabbathum custodiri præceptum est, (jure divino positivo) Machabæi tantæ sine culpa sua in Sabbatho pugnabant; sic etiam hodie, si quis jejunium fregit (quod jure Ecclesiastico positivo præceptum est) ægrotus, seu voti (vel præcepti transgressi) non habebitur, si non ex lege divina naturali illicita sint, & prohibita, quia mala sunt, prout est hæresis, adulterium, &c. nullo caso licita fieri possunt.

V. *Quod latenter, aut per vim, aut aliâ illicitè introductum est, nullâ debet stabilitate subsistere.*

Ita Gregorius VII. cum quoddam suspecta sint de malo, quæ clam & latebant, tum quoddam per vim, & metum gravem facta, vel ipso jure nulla sint, vel revocari debant, juxta Tit. 40. Lib. 1. *Beatorum. De his, quæ vi metusve causæ sūt.*

VI. *In ipso causa initio non est à questionibus inchoandum.*

Per tormenta scilicet veritatem inquirendo, quod hæc regula prohibere voluit Gregorius VII. cum tormenta, sive tortura adhiberi non debeant ad veritatis indagacionem, nisi in subsidium, quod aliter veritas adhiberi non possit, & quoddam semiplena probatio præcesserit. De qua re videantur, qui de iudiciis criminali agunt.

VII. *Quidquid in sacris Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur, quia sacra sunt, & à quoquam violari non debent.*

Ut adeo duæ species sacrilegii habeantur, juxta Stephanum I. Pontificem, qui hanc regulam posuit, una scilicet in rebus Deo sacratis, altera in personis Deo consecratis, quibus exhibita irreverentia sacrilegium dici potest.

VIII. *Qui ex timore facit præceptum, aliter facit, quam debeat, & ideo jam non facit.*

Intelligendo scilicet regulam hanc à Sancto Augustino traditam de timore servili, qui facit, quod præceptum est, non amore justitiæ, quam positivè excludit, sed timore tantum pœnæ, à qua sola hîc & nunc movetur.

IX. *Defleat peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.*

Non quidem, quasi in quovis peccato contineretur omnium peccatorum malitia, quatenus peccatum conversio est ad creaturam, sed quod ratione aversionis à Deo eundem substantialiter reatum incurrat per unum peccatum commissum peccator, quod incurrit de omnibus reus (quoad substantiam scilicet, non autem quoad intentionem) reatum scilicet pœnæ æternæ.

X. *Non enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.*

Ita loquitur Gregorius in *regist. l. 2. Epist. 52. cap. 91.* neque enim excusat ignorantia, ut ait Panormitanus in hanc regulam, quando quis tenetur diligenter inagare, custodire, & præcavere.

XI. *Indignum est, & à Romana Ecclesia consuetudine alie-*

num, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

Quod enim strictè dictam homagium est, prout de eo loquitur hæc regula, magis ex consuetudine Ecclesiæ, quam ex scripto jure desumpta, in temporalibus tantum locum habet; ac illum, qui homagium alteri præstat, ejus vassallum facit, ad temporalia obsequia præstanda, nonnunquam obligatum, qualia obsequia pro spiritualibus præstare, Simoniacum esset; & hinc multa differentia est inter juramentum fidelitatis, ac obedientiæ, quod his Episcopis v.g. & Prælati, tanquam Patribus, præstant Clerici.

SECTIO II.

De Regulis Iuris in Sexto.

I. **B**eneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Canonica institutione obtineri.

In titulum scilicet, quin per Canonice electionem, postulationem, collationem, præsentationem, propriè dictam institutionem, aut aliam legitimam provisionem, eum acquisiverit, nisi triennalis, bonæ fidei, quietæ, pacificæ, ac continuatæ possessio per regulam Cancellariæ juvet aliquam, ubi Pontifex penitus tollit, & extinguit lites super talibus beneficiis taliter possessis post triennium motas, si non fuerint eorum acquisitio Simoniaca, vel intrusi non fuerint beneficiati. Videantur *Tit. De postulatione Prælat. De electione. De præbendis, & dignit. De institutione. De concessione præbend. &c.*

II. Possessor mala fidei ullo tempore non prescribit.

Ita ut ille, qui conscientiam certam habet, rem illam, quam possidet, & sibi prescribere vult, alienam esse, nec longissimi temporis prescriptione juvetur, contrariam legem Civilem corrigente jure Canonico, ob animæ periculum, videatur *Titulus De prescript. in utroque jure.*

III. Sine possessione prescriptio non procedit.

Sine possessione, vel quasi possessione, juris scilicet, à jure adminiculum habente (ita ut prescribens sit capax possessionis, quomodo capax non est Laicus, jura spiritualia possidendi) civiliter non interrupta, per se, vel per alios suo nomine possidentes, debito tempore continuata. Videantur jura pro priore regula citata, ex quibus tam prior, quam hæc regula desumpta fuit.

IV. Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Verba sunt S. August. *causa 14. quest. 6. can. 1.* relata: quæ regula non tantum de remissione peccati quoad Deum intelligi debet, quod ea scilicet non fiat, nisi restituatur ablatum, si restituendi facultatem quis habeat, vel nisi serium propositum habeat, de re tali restituenda, ubi poterit, nisi restitutio remissa fuerit; neque tantum intelligi debet de furto, aut violenta ablatione, sed de quovis damno injustè dato, & quod potissimum hujus loci est, de vitio etiam reali, quo afficitur res furto ablata, ita ut res tales furto ablatæ prescribi non possint, nisi per restitutionem domino

factam, vitium fuerit purgatum. Videatur etiam *cap. Cum in. 5. de usuris, & cap. Quamquam. 2. eodem in 6.*

V. Peccati venia non datur, nisi correcto.

Sumitur hæc regula ex *can. 2. Gelasii Pontificis caus. 24. q. 2.* & intelligitur de venia culpæ, & æternæ pœnæ; quod hæc scilicet non concedatur, nisi correcto; non autem de pœna temporali tantum, quod hujus scilicet venia non detur, nisi correcto, cum sæpius venia temporalis talis pœnæ in hac vita subeunda, etiam non correcto (ad scandalum vitandam, aut ex alia causa) concedatur.

VI. Nemo potest ad impossibile obligari.

Sive juris, sive facti, sive nature impossibilitate, impossibile sit, ita ut talium promissio, nullam secum trahat obligationem, etiam si juramentum illi accesserit, cum illud quod nec est, nec esse potest, dari aut fieri non possit, ad quod tamen tendit obligatio: videatur *l. impossibile 185. ff. de reg. juris, & l. inter stipulantem S. Sacram 183. ff. de verb. obl.*

VII. Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Privilegium scilicet, quod immediate personæ concessum est, & cujus proxima causa est persona: sumitur autem hæc regula ex *cap. 2. de amb. & usu pallij*, ubi respondet Pontifex, non debere Archiepiscopum successori suo, aut alteri Metropolitanano suum à Pontifice sibi concessum

cessam pallium commodare aut relinquere, sed cum eo esse sepeliendum, cum pallium (velut personale privilegium) à persona in personam non transeat: & ex multis legibus Civilis iuris, ubi hæres mariti, patris, matris, patroni, &c. non gaudet iisdem privilegiis, quibus pater, patronus, miles, aut maritus, &c. gaudet; quod idem sæpe statuitur circa rescripta personalia, circa personalia pacta, personales transactiones, &c. quæ saltem cum personis extinguuntur, licet etiam alia quædam dicantur in *Tit. De privileg. rescriptis. De pallio. De transact. &c.*

VIII. Semel malus, semper præsumitur malus.

Præsumptionibus niti hanc regulam, patet, quæ cum sæpe fallant, & veritati cedant præsumptiones, sæpe etiam in foro externo fallitur, qui temerè in quolibet casu hac regulâ utitur: desumpta est hæc tamen regula ex *caus. 22. q. 5. can. Parvuli. 14.* & pluribus aliis iuribus, ubi non admittitur in testem, qui semel falsum deponendo pejeravit.

IX. Ratum quis habere non potest, quod ipse nomine non est gestum.

Prout habetur, & dicitur in *cap. Cum quis 23. de sentent. Excommun. in 6.* ubi dicitur ille, excommunicationem canonis non incurere, qui percussione Clerici sui iocivici, ab alio, non tamen nomine illius factam, postmodum multum laudavit, in illa sibi complacuit, & eam probavit, cum non possim, ut ait Pontifex, ratum (proprie loquendo) habere id, quod meo nomine gestum

non est, & jura, quæ contraria afferuntur, non tam de ratihabitione, quam de nova concessione, vel nova consensu intelligi debent.

X. Ratihabitionem retrotrahi, & mandato æquiparari, non est dubium.

Si, quod ratum habeo, nomine meo gestum est, ut ne videatur hæc regula priori contradicere; ut taceam alias, quas multas patitur exceptiones; & hinc inde in variis iuribus videri possunt, ex quibus habetur, quod potissimum locum hæc regula habeat, in materia iudiciorum *cap. ult. de iure jurand. in 6. & licet 56. ff. de iudiciis.* ubi per procuratorem agitur, & in maleficiis, quæ per alium fieri possunt, *cap. Cum quis. 23. de sentent. excommun. in 6.* in materia contractuum &c.

XI. Cum sint partium jura obscura, reo favendum est potius, quam actori.

In decisione scilicet causæ (quia in principio litis favetur actori, cui conceditur verba ambigua in suo libello posita interpretari) juxta *cap. Inter dilectos 6. de fide instrument. ad finem, &c.* nisi actor foveat favorabilem causam matrimonii, libertatis, testamenti, dotis, &c. ubi favendum est actori, juxta *can. Si quis accepit. 3. caus. 23. q. 1. & cap. Ex iuris. 3. de probation.*

XII. In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Sive coram iudice ordinario, sive coram delegato litigetur, ita ut personæ in dignitate, vel officio constitutæ,

amico vel inimico &c. favore personæ non debeat deferre iudex à justitia recedendo, vel saltem à modo procedendi in iudicio cap. novit. 13. de iudiciis. & cap. statum 11. §. insuper de rescript. in 6. in aliis tamen, ut in assurgendo, sedendo &c. & pœnis etiam imponendis, sæpius & rectè defertur dignitati & personæ cap. ult. de transact. Et argum. cap. sum quidam 12. de iurejurand. can. non oportet 15. dist. 93.

XIII. Ignorantia facti, non iuris excusat.

Sic juxta glossam in hanc regulam ex can. si sacerdotes caus. 16. q. 3. habetur, sacerdotibus successoribus in monasterio S. Cypriani &c. concedi posse, quod possint Ecclesiam suo monasterio donatam, à Laico, sine Episcopi auctoritate, & consensu Capituli præscribere, cum tamen Prælati, qui donationem talem accepit, præscribere non possit, eò quòd hic juris ignorantiam habuerit, requirente scilicet jure, ut legitima sit Ecclesiæ alicujus donatio à Laico facta, auctoritatem Episcopi, & consensum Capituli; successores verò in facto tantum erraverint, scientes, nullam esse donationem talem à Laico factam, si sine consensu Episcopi, & Capituli fiat, rati tamen, eum intervenisse, prout ex pluribus, etiam aliis titulis patet, ex quibus hæc regula desumpta est; Consule Glossam, si plura velis.

XIV. Cum quis in jus alterius succedit, justam ignorantiam causam censetur habere.

Si cum ipso successore agatur, non

autem si ipse agat, cum ille, qui ad iudicium provocat, certus debeat esse de facto suo; & idèò deliberatori dicitur reo, non autem actori: intelligi tamen debet hæc regula de ignorantia facti, prout colligitur ex variis junctis, et quibus hæc regula desumpta est. can. si sacerdotes. 10. caus. 16. q. 2. cap. una 11. de jure Patronatus.

XV. Odia restringi, & favores convenit ampliari.

Juxta cap. tua 25. de decimis, ubi decimæ novialium non accrescant laicis habentibus decimas in feudum; & juxta plura alia, ubi odiosa restringuntur; et juxta cap. licet 11. de privileg. in 6. ubi privilegium favorabile, de celebrando, vel audiendo Missam, interdicti tempore, certæ & singulari cuidam personæ concessum, ad ejus etiam familiares domesticos extenditur &c.

XVI. Decet concessum à Principe beneficium esse mansurum.

Late lumendo beneficii nomen pro privilegio scilicet, & quidem reali, ut regula hæc contradicere videatur regulæ septimæ, prout & jura indicant, et quibus hæc regula desumpta est. cap. sed si cui 36. de præbend. in 6. ubi gratia de conferendis beneficiis alicui concessa, non dicitur expirare, morte concedentis. Quando autem dicitur mansurum hoc privilegium, intelligitur hoc, etiam si causa finalis concessionis cesset, modo remaneant aliquæ reliquæ, & non aliunde ex delicto v. g. aut propter abolum, vel enorme præjudicium ablatum sit privilegium.

XVII.

XVII. Indultum à jure beneficium non est alicui auferendum.

Sic vidua prohiberi non potest, quò minus intra annum luctus post mortem sui mariti, ad secunda vota transire possit, quia à sacris Canonibus, & ab Apostolo hoc illi indulgetur, quidquid contradicat jus civile; sic Clericus ad Ecclesiam parochialem promotus, urgeri non potest promoveri ad sacerdotium, cum à jure sit annus illi concessus, intra quem ordinari debeat *cap. licet Canon. 14. de electione in 6. sic aliz inducitur sapius à jure concessæ ad appellandum, ad deliberandum abbreviari non possunt ab homine (nisi gravis causa urgeat) cum sint à jure concessæ & indultæ; in multis tamen etiam ista regula cessat, & locum non habet.*

XVIII. Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.

Quod à principio scilicet nullum est ipso jure, tractu solo temporis non convalescit; secus autem si non esset nullum, sed tantum annullandum, ut colligitur ex *cap. bona. 4. de postulat. Prelat. & ex cap. quod sicut 28. de electione &c.* sicut enim tempus solum nec inducendæ obligationis, nec tollendæ modus est, sic nec reparandæ, sed consensu subsequente opus est, interdum tacito, interdum expresso, si causa impedimenti sublata fuerit *cap. 1. de despons. impub. in 6. & Can. Principatus 25. caus. 1. & q. 1. &c.*

XIX. Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Sic Clericus, aut Monachus, ostendendo fortitudinem suam, aut dexteritatem proijciendo v. g. in ludo cum secularibus lapides, vel sagittas emittendo ad scopum, aut chirurgiam exercendo, casu occidens aliquem, sit irregularis, quia immiscuit se actui, statui tuo non convenienti *can. Clerico. 37. dist. 50. cap. continebatur 2. de homicidio, & cap. Tu nos 39. eodem &c.*

XX. Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

Etiam contrariis, uti patet ex *cap. autem dist. 15. de prescript.* ubi duabus exceptionibus, contra actorem Episcopum, reus utitur, quòd sit exemptus à jurisdictione ordinarij, & tanto tempore jus Episcopale possederit, ut legitime prescriperit contra ordinarium (si autem exemptus est, ex speciali Summæ Sedis privilegio, nulla est præsentia præscriptio) & ex *l. Interpositas Cod. de transact.* ubi replicans transactionem præsentiam nullam fuisse asserit, tum quòd metu fuerit extorta, tum quòd ille, cum quo facta fuit transactio, servus transigentis fuerit &c. nisi jura expressè plurimatam talem prohibeant.

XXI. Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

In judicio scilicet *cap. 1. De judiciis. in casu matrimoniali, can. horrendus caus. 32. q. 5. in juramentis, cap. Quemadmodum 25. de iurejurand. in electionibus cap. Nulli. 8. de elect. in 6. &c.* Fallit tamen hæc regula in pluribus casibus, præsertim, si nova causa supervenerit;

nerit, vel ad notitiam pervenerit, prout pluribus Glossa in hanc regulam ostendit.

XXII. Non debet aliquis alterius odio praegravari.

Per *can. Si habes. 1. caus. 24. q. 3.* ubi negatur, quod filius excommunicari debeat, si pater delictum admisit excommunicatione dignum; & per *cap. Si compromissarius 37. de elect. in 6.* ubi Canonici, qui in arbitros certos compromiserunt, non privantur tamen jure eligendi, si arbitri postmodum indignum eligant, &c. quamvis in delictis quibusdam ob delictum v.g. patris etiam filii dignitatibus excidant, quod ipsum in pluribus etiam casibus in jure exprimitur.

XXIII. Sine culpa, nisi subsit causa, non est puniendus aliquis.

Est virtualiter duplex regula, primò, quod non debeat aliquis puniri sine culpa, secundò, quod possit quis puniri sine culpa etiam, si causa subsit. Pro prima regulæ parte facit *canon. Satis peruersum 7. dist. 56. Et cap. Cognoscentes 2. de constit. & plura alia jura.* Pro secunda parte regulæ, siue exceptione facit *can. Sicutus 11. dist. 34. cap. Tua. 4. de Cler. agrot.*

XXIV. Quod quis mandato facit Iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse.

Ergò, qui in casu aliquo non habet necesse parere, eò quod ad officium illius tale quid non pertineat, doli reus esse potest, prout videtur de illo Laico dicendum, quem excommunicationem incurrisse dicit Pontifex in *cap. Universi-*

tatis 24. de sentent. excom. quamvis et mandato Abbatis monachum verberaverit. In casibus tamen, ubi parere necesse est, regulam probat *can. Milo. 1. caus. 23. q. 5. cap. Cum voluntate 14. Si quis verò. de sent. excom.*

XXV. Mora sua cuiuslibet civis.

Ut autem quis dicatur morosus, debet scire, quod debeat, vel saltem ab homine, aut die interpellatus fuisse, & solvendi possibilitatem habuisse *L. Quarta ff. De rebus creditis.* & tunc tenetur morosus debitor de casu etiam fortuito, quamvis, ut probabilis sententia affecto, eodem modo res apud dominum pertura fuisset. Videatur *can. Decima. 16. caus. 16. q. 1. cap. univ. De commoda. 10. Et c.*

XXVI. Ea, qua sunt à Iudice, si ad eius non spectet officium, viribus non subsistunt.

Quamvis bonum sit, id quod facti Iudex, si tamen ad huius officium non spectet, viribus non subsistit, prout colligitur ex *can. Bene quidem 1. dist. 91.* bonum enim est statuere, quod res Ecclesie alienari non possint, & alia plura, quæ in illo *can.* recenseantur, Laicorum tamen etiam Imperatorum, super hiis rebus statuta nihil valebant, quò ad eorum officium hæc statuere non pertinebat. Caterùm regula illa locum non habet in spiritualibus, quæ potius ex potestate ordinis dependent, quam iurisdictionis, sic quamvis Episcopus Clericum ab eodem valide ordinare Sacerdotem possit, non potest tamen hac inferior Episcopo, cum ordinari

ordines Sacerdotales conferre, non tam ex officio jurisdictionis, quam ex Ordine dependeat. Vide quæ dicuntur *can. Quorum vices 6. dist. 68. cap. Indulgentia 3. de posit. & remiss. in 6.*

XXVII. Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus.

Ita ut hæc duo copulativè requirantur, non tantùm disjunctivè, & si cedere jure suo possit, qui consentit, quamvis per dolum malum circumventus fuerit ad consentiendum, prout pluribus explicant Theologi. Vide etiam *can. Si scemina 5. caus. 29. q. 2. Sc.*

XXVIII. Quæ à jure communi exorbitant, ad consequentiam non sunt trahenda.

Et hinc quamvis Laicis per Ecclesiam concessum sit, ut sint capaces juris spiritualis, patronatûs scilicet, quo facilius ad fundandas, dotandas, & ædificandas Ecclesias inducantur, hoc tamen privilegium à jure communi exorbitans, extendendum non est, ut possint etiam judicare de jure patronatûs *cap. Quanto 3. de judiciis.* & quæ passim in jure civili conceditur fidei jubendi obligatio, fallit in muliere, juxta *leg. v. ad Velleianum, Sc.* & quæ singulariter uni concedantur, ad alios, quamvis ejusdem dignitatis, extendi non debent *can. Hinc est etiam 39. caus. 19. q. 1.*

XXIX. Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Ita tamen, ut alia sint, quæ omnes tangunt quidem, ut unius tamen Universalitatis membra sunt, & ut Collegium est: alia verò sint, quæ omnes tangunt,

Compend. Pirhing.

ut singulares personæ sunt, & ut singuli: in priore casu requiritur, ut singuli illius communitatis consentiant ad decidendum aliquid, sed sufficit, ut major pars communitatis consentiat. In posteriore verò casu omnes & singuli consentire debent. De illo casu loquuntur jura in *tit. de his, quæ sunt à majore parte Capit. & plura alia jura.* De posteriore casu loquitur *c. Cum omnes 6. de consis.* regulariter in talibus casibus, qui plures, uti singulos concernunt, observandum: quamvis sæpius etiam fallat, uti videre est in casu, quo plures arbitri ad unam rem decidendam electi fuerunt, ubi sufficit ad lites abbreviandas majoris partis consensus; in præsentando à pluribus personis, ad Ecclesiam vacantem, quo in casu admittitur præsentatio, quæ à majore patronorum parte facta est, ut ne longiori tempore cum periculo vacent Ecclesiæ.

XXX. In obscuris minimum est sequendum.

Non quidem quasi statim, quodd minimum est, attendere debeamus, sed quod verisimilius est, & plerumque fieri consuevit, ita ut primò inspiciamus, quod expressè agitur, vel quod tacitè ratione rei, personæ, vel consuetudinis; & si ex his nihil sciri possit, inspiciamus id, quod minimum est *cap. ex parte 18. de censibus* attendenda tam è etiam nonnunquam est juxta alia jura mediocritas, uti colligitur *ex can. hoc jus 2. caus. 10. q. 2. & cap. 1. de officio Custod.*

XXXI. Eum qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

Q99 99

Quam-

Quamvis nonnunquam fieri possit, ut ei, qui scit, fieri aliquid, denuntiari debeat, quod fit, non ut sciat, sed ob alios fines, prout fit in causa eversionis, in casu citationis ad electionem, in casu, quo iudicis, quæ talis, officium imploratur, ad cautelam &c. pro regula tamen faciunt *can. ult. dist. undeci. verb. sape dilectionem tuam cap. si duobus 7. de appellat. l. 1. ff. de action. Empt. & vend.*

XXXII. Non licet actori, quod reo licitum non existit.

Sunt enim Rei favorabiles, quam actores, & ob hoc, quod actori licet, multo magis reo licet, non tamen contra *cap. prudentiam 2. de mut. petiit. auben. offeratur Canonizata caus. 3. q. 3.*

XXXIII. Mutare consilium quis non potest, in alterius detrimentum.

Quando scilicet ex mutatione voluntatis, vel placiti alteri impedimentum, vel detrimentum affertur. *can. dilectissimi. 2. caus. 8. q. 2. cap. publicato 58. de elect. &c.* si tamen ex mutatione tali nullum alteri præjudicium fiat, conceditur illa, sicut & in pluribus aliis casibus.

XXXIV. Generi per speciem derogatur.

Hujus regulæ exempla quidem habemus ex *cap. studuisti 2. de offi. legat. ex can. ult. dist. 93.* in privilegiis tamen sæpe hæc regula fallit, ubi sæpe speciale contra generale non obtinet, nisi mentio fiat generalis privilegii cum hujus derogatione; & quamvis negari non possit, locum hanc regulam potissimum habere in rescriptis, siue primum sit generale, & secundum speciale, siue con-

trarium fuerit factum, fallit tamen nonnunquam in his ipsi rescriptis, ut quod de jure expressa mentio rescripti-terius requiratur, vel quod virtute generalis potestatis in rescripto communicata, jam processum sit ad dispensandum, ut equam literas meas speciales petent verim, & cæperim illis ut, vide *cap. distoralis 14. de rescriptis. & Glossam in cap. ex tua 9. de filiis presbyt. & bene videtur, quæ sub generali nomine veniant.*

XXXV. Plus semper in se continet, quod est minus.

Plus quantitatis scilicet (quod est plus est, utique tanti est) non accipitur quod plus qualitate includat, etiam si quod minus est qualitate. Sumitur hæc regula ex *can. si quis dederit 4. cap. 24. q. 1. cap. 1. de arbitrii & 8. dist. de servit. quæ autem contra hanc regulam opponuntur, plerumque se alter habent, vi formæ mandati, quod certum quid præscribens, accurate servandum est.*

XXXVI. Pro possidere habetur, qui dolo desit possidere.

Quoad damnum sui scilicet, non tenetur quoad commodum, & ut in tantum teneatur, qui dolo desit possidere, in quantum possidens: non tenetur taliter, cum contra possidendum detur actio directa, contra eum tamen qui dolo desit possidere, tantum *L. electio §. ult. ff. de nova &c.* Quamvis actiones cum in subitonia non differant, *L. actio 47. ff. de negot. p. b. l.* ideo in effectu habetur pro possidendo, qui dolo desit possidere, ut regula dicitur.

cit. vide cap. Ecclesia S. Maria 3. ut iur
pendente &c.

**XXXVII. Utile non debet per
inutile vitari**

Prout probatur ex can. si quis de serois.
57. caus. 12. q. 2. ubi manumisso ser-
vi bene meriti approbatur, revocatur
autem id, quod manumisso tali ultra
manumittens dedit ex cap. dilectus 19. de
prebend. & digni. ubi factam legati in
uno approbatur, & confirmatur, non au-
tem in alio: & ex pluribus aliis iuribus
apud Glossam relatis, intelligi tamen
hæc regula non debet universaliter, cum
in multis casibus à Glossa relatis fallat,
sed quod regulariter utile per inutile non
vitietur, si tamen à se invicem utile &
inutile separari possint, & iura speciale
quid circa casum aliquem non præscri-
bant, quod sit contra hanc regulam,
prout pluribus ostendit Glossa.

**XXXVIII. Ex eo non debet quis
fructum consequi, quod nifus ex-
stitit impugnare.**

Et hinc, qui dicit Decretales epistolas
non esse authenticas, nullam pro se utri-
liter allegabit, can. si Romanorum 1. dist.
19. & qui impugnat compositionem, bi-
neficium ex ea non consequitur cap. olim
30. de censibus (si tamen in impugnando
perseveravit) & qui impugnat testa-
mentum tanquam inofficium ex hoc
nec rem legatam habebit, si succubuit,
l. Papinianus 8. ff. de inoffic. Testam.
quam tamen regulam sanè intelligen-
dam monet Glossa, ob multa in contra-
rium.

XXXIX. Cum quid prohibetur,

prohibentur omnia, quæ sequun-
tur ex illo.

Sic cui prohibita Ecclesiæ commu-
nio, in qua est stipendiatus, propter
contumaciam, aut delictum suum, pro-
hibita censentur etiam stipendia ordina-
ria, illius Ecclesiæ, cap. Pastoralis de ap-
pellat. & qui suspensus ab officio, in
consequentiam à beneficio suspensus
videtur. can. eos 18. dist. 81.

**XL. Pluralis locutio, duorum
numero est contenta.**

Sunt tamen plures casus, à Glossa in
in hanc regulam enumerati, in quibus
plures, quam duo, sub plurali locutione
veniunt; regulam tamen etiam illi ca-
sus probant, in quibus iura duos intelli-
gi putant sub plurali numero, prout ha-
betur in cap. is cui 19. de prebend. in
6. ubi dicitur, quod virtute dispensatio-
nis, ad plura beneficia obtinenda, si ni-
hil aliud exprimat, duo obtinere pos-
sunt. & in leg. libertas §. post annos. de ma-
numiss. testament. ubi dicitur, quod, cui
libertas in testamento legata est post an-
nos, per duos saltem annos expectare de-
beat &c.

**XLI. Imputari non debet ei,
per quem non stat, si non faciat,
quod per eum fuerat faciendum.**

Et scilicet, qui debet appellationem
prosequi infra annum; qui debet pro-
moveri ad Sacerdotium infra annum; qui
rem emit sub pacto legis Commissorie, si
legitimo impedimento impeditus fuit,
& consequenter per eum non stetit, quod
minus suo tempore solveret, quod mi-
nus intra annum promoveretur, quod
minus

Q 999 9 2

minus

minus intra annum prosequeretur appellacionem &c. elidit enim obligationem impossibilitatis, non quidem in perpetuum, cum cessante tali impedimento ad factum præstandum teneatur, sed pro illo tantum impotentiae tempore.

XLII. *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

Sic cui committitur causa principalis matrimonii dijudicanda, committitur etiam causa dotis velut accessorii, *cap. de prudentia 3. de donationibus inter virum & mulierem &c.* & si principale, contractus v. g. cadit, cadit etiam iuramentum *L. non dubium Cod. de legibus.* si accessorium tantum sit, ad confirmandum præcisè contracti additum; in multis enim casibus, de iure Canonico, ubi iuramentum per se stat, & sine periculo animæ servari potest, sine vi, & dolo præstitum, ac nihil in alterius redundans præjudicium &c. servari debet, etiam si contractus sit nullus, *cap. cum contingat 18 de iure iurand.*

XLIII. *Qui tacet, consentire dicitur.*

In rebus scilicet favorabilibus, prout communiter regulam hanc intelligunt A. A. & hinc regula sequens

XLIV. *Is qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur.*

Si de casibus odiosis intelligatur, nihil priori contradicit, prout etiam jura probant, ex quibus hæc regula desumpta est, sic in *can. anteriorum 28. caus. 2. q. 6.* non habetur pro consentiente, con-

tra quem lata est sententia, eam posse adhuc inter definitum tempus appellari, sic non habetur pro consentiente Dominus, qui tacet ad rei suæ venditionem ab alio factam, *L. rem alienam 2. de contrahenda Empt. & vendit.* Sic Prætor non habetur pro consentiente, sic sine scandalo contradicere non potest, *cap. nihil prodest. 2. de præscript.* magis tamen debet hæc regula ut etiam de facto aut signo fateatur, vel contradicat, & nisi à jure expresse habeatur pro consentiente, aut contradicente tota, quales casus sunt frequentes in jure, in ordine ad contumaciam contrahentis v. g. in ordine ad pœnam incurrendam &c.

XLV. *Inspicimus in obsequio quod est verosimilius, vel quod plerumque fieri consuevit.*

Sic contra mulierem post longam matrimonialis cohabitationis temporis contra matrimonium suum recedentem, & se incognitam esse allegantem, præsumitur quod sit cognita, quia hoc est verosimilius. *per can. si quis accusat ea. 23. q. 1. sic in cap. inter dicitur & de fide instrum.* præsumitur pro legitimo, quia non pro legitimo O. ex respectu verosimilitudine, sic in *caus. non licet parenti. Cod. de inoff. 2. q. 1.* præsumitur injustè exhered. filius, quod non sit verosimile ingratitude impetrem eum commississe.

XLVI. *Is qui in jus successit alterius, eo jure, quo ille, uti debet.*

Nisi privilegio tantum personali

zus fuerit antecessor, quod cum persona expirat, juxta regulam 7. supra allatam, vel pacto tantum personali *cap. nisi 21. de prebend.* vel profus alienæ personæ essent per rescriptum conveniendæ, *cap. B. & G. 40. de off. delegat.* quæ nec juris fictione eadem sunt cum expressis: sumitur autem hæc regula *ex can. Elenstherius 30. caus. 28. q. 2. cap. Dilecti 17. de foro compet. &c.*

XLVII. Presumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

In illis scilicet casibus, in quibus nec scire, nec indagare rem aliquam tenetur ignoratam aliquis, neque publicè de re aliqua constat, aut juris naturalis casus est, in quibus casibus præsumitur scientia, nisi ignorantia probetur: probatur autem ignorantia, vel per iuramentum, vel si probetur, me ignorasse id, ex quo necessariò, vel valde verosimiliter sequitur, alterius etiam ignorantia, ita tamen, ut hæc ignorantia facilius probetur in facto alieno, quàm in facto proprio.

XLVIII. Locupletari non debet aliquis, cum alterius iniuria, vel iactura.

Juxta *can. Apostolica caus. 17. q. ult.* ubi non dicitur monasterium, cum iactura Cathedralis Ecclesiæ, & juxta *cap. quid per novale 21. de V. S.* ubi dicitur privilegium ita intelligendum, ut ne alteri enorme præjudicium profertur, & juxta *L. naturaliter ff. de condit. indeb.* ubi pupillus, si mutuum accepit, & locupletior inde factus soluit, non repetit. Fallit tamen hæc regula, etiam si particula disjunctiva vel idem in ea di-

cat, quod particula collectiva &, ut putant multi in præscriptionibus, usufru-
pionibus, & aliis casibus.

XLIX. In pœnis est benignior interpretatio faciendæ.

Sic nonnunquam, ubi privatio aliqua in pœnam imponitur, intelligitur tantum privatio esse temporalis, quamdiu durat v. g. contumacia, cui pœna talis statuitur &c., si nihil aliud de perpetuitate, aut diutius duratura dicatur, *cap. ex literis 11. de consti.* & nonnunquam, cum quis ob dolum commissum, vel ob negligentiam ab administratione removeri possit, si in sententia amotionis nihil exprimat, ob dolum scilicet, an ob negligentiam amotus sit, benignior interpretatio præsumitur, quod ob negligentiam scilicet amotus sit, ad cavendam infamiam, quam incurreret, si rigidius judicaretur, quod ob dolum scilicet amotus sit *Argum. leg. hoc enim §. 1. ff. de suspect. Tuto.* & non præsumitur, ut calumniator, de quo Judex tantum pronuntiavit, quod temerè accusaverit *can. si quem 8. §. notandum caus. 2. q. 3.* & hinc ex multiplici pœna expressa eligimus mitiorem *can. 41. si quis dederit, causa 24. q. 1.* & si verbum potest importare pœnam perpetuam & temporalem, eligimus temporalem *can. non oportet 10. caus. 33. q. 4.* nec in materia pœnarum ad similia arguimus *can. pana. 18. dist. 1. de pœnitent. &c.*

L. Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

Illi scilicet actus legitimi, de quibus in *L. actus legitimi ff. h. t. emancipatio*

Q 9 9 9 9 3

scilicet

scilicet, acceptilatio, hæreditatis aditio, servi oprio, tutoris à iudice datio &c. Electio, postulatio, sententia iudicis &c. & hinc per *cap. in electionibus*, 2. de *elect. in 6.* vota conditionalia, alternativa, & incetta in electionibus, postulationibus, & scrutinijs, penitus reprobantur, & per *can. soles quari. 6. caus. 32 q. 2.* matrimonium nullum dicitur, quod ad certam usque diem cum Bertha contractum est, &c. sicuti tamen hæc regula in contrariis locum non habet, sic in multis alijs casibus fallit.

LI. Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.

Siligna v. g. Ecclesie destructæ, non possunt ad alium merè profanum adhiberi juxta *can. ligna 38. de consecr. dist. 1.* sic fragmenta ex liceta v. g. calula non possunt adhiberi ad crumenam pecuniariam v. g. *can. vestimenta 42. eodem*, sic calx consecrata non est reddendus domino, qui eam Ecclesie dedit, ad usus civiles & profanos &c. Fallit tamen hæc regula in rebus animatis, quæ dum se consecrari v. g. patiuntur, invito domino, delinquent, & dominis suis restitui debent, uti patet *ex tit. l. 1. Decret. de servis non ordinand.* & sæpe in rebus alijs etiam consecratis inanimatis, saltem contractis, & anisâ consecratione.

LII. Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

Nisi in penam sit prohibitum, aliquid propter crimina v. g. quæ impedimentum præstant promovendis, quam-

vis à jure improbentur *can. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.* aut nisi fiat novi operis nuntiatio, quæ five justa sit, five injusta, suum præstat nuntiatio impedimentum, *cap. 1. de novi operis Nuntiat* aut nisi in casu appellationis rescriptorum &c. Falsa causa, aut mediocris intervenerit, quæ quavis nullum de jure sortiantur effectum, suum tamen præstant subinde impedimentum. Probat autem regulam matrimonium nullum, quod non impedit, quominus validum secundum fieri possit, Electio nulla, quæ secundam non impedit, sponsalia nulla, quæ alia sponsalia, & fiant, non impediunt &c.

LIII. Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus.

Sic dicitur in *can. Ecce 6. dist. 17.* licet utique Sacerdoti benedictio simpliciter populum in fine M. se, quod minus est, cum illi, quod plus est concessum sit, conficere Corpora Christi licet, sic in *cap. ex parte 3. de decimis* conceduntur religiosis quibusdam decime novialium, quod minus est, cum illis competant in illo loco usque decimæ, quod plus est; Falsè etiam tamen tam in alijs casibus, quam in alijs regula hæc, cum nec semper, quod qualitate, aut quantitate plus est, includat minus, & in alijs casibus specialibus, minus ex causa prohibitum sit, aut forma mandati aliter agere jubeat.

LIV. Qui prior est tempore, posterior est iure.

Locum habet hæc regula in *cap. 1. de major & obed. in casu subscriptionis, & in casu optionis* &

& executionis præbendæ &c. ubi potior habetur plerumque, & cæteris paribus, qui tempore prior est, nisi consuetudo, aut voluntas constituentis, vel etiam jura, aut privilegia specialia impediant, & aliud ordinent.

LV. Qui sentit onus, sentire etiam debet & commodum, & e contra.

Exempla hujus regulæ sumi possunt ex *can. de lapsis 5. caus. 16. q. 6.* ubi monasterio bona clerici ob criminis pœnam in monasterium (juxta jus antiquum) perpetuò detructi, adjudicantur, ut sentiat etiam commodum, in usu bonorum illorum, cum onus sentiat in alendo tali incluso, & *cap. 1. de sepult.* ubi Ecclesiæ parochiali sua portio adjudicatur ex bonis defuncti parochiani, qui alibi sepulturam elegit, ut commodum aliquid habeat ex defuncto parochus, qui vivo debuit Sacramenta ministrare, & ex *cap. significatum 21. de præbendis*, ubi clericus beneficiatus in divinis ministrare debet, & suum servitium præstare Ecclesiæ, de cujus fructibus, & emolumentis vivit &c. Excusat tamen sæpius ab hac regula ratio ætatis, aut personæ, vel materia contractuum, aut speciale pactum, in quibus fallit regula.

LVI. In re communi potior est conditio prohibentis.

Sic inter duos conjugatos, uno volente, altero prohibente, potior est causa prohibentis *can. 1. caus. 33. q. 5.* sic uno prohibente, nepro-

cedatur per viam compromissi, potior est ipsius conditio *cap. quia propter 42. de elect.* sic duobus communem habentibus parietem, non potest hic eum destruere altero prohibente, *leg. Parietem ff. de servit. urb. præd.* si tamen hujus interit, eum non destrui, aut favor religionis aliquid aliud jubeat.

LVII. Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

Cap. in præsentia 8. de probat. ubi, quod obscurius dictum est, contra dicentem explicatur; & in *l. cum in lege ff. de contrah. Empt. & vend.* ubi contra eum deciditur, qui apertius rem declarare potuit &c. vide Glossam in hanc regulam.

LVIII. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.

Sicut enim non tenet turpe pactum, quod est contra bonos mores, sic nec valet iuramentum accessorium, quod non potest esse vinculum iniquitatis, quale esset, si prohibita (non præcisè in favorem personæ alicujus, cui favori illa cedere potest) propter sui turpitudinem, vi juramenti præstanda essent; sic utique illius iuramentum non valet, qui juravit patrem occidere, vel simile quid facere *can. 1. caus. 22. q. 4.* qui juravit uxorem & liberos expellere *cap. quintavallis 53. de jure jurand.* qui juravit, cum uxore nuquam agere rerum amotarum causa *L. illud convenire 5. ff. de pact. dota.*

LIX. Do-

LIX. *Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eidem.*

Sicuti autem haec regula locum non habet in possessionis, in quibus spoliatus rem, qua spoliatus est, petere debet, quamvis in petitorio ad eam restituendam condemnandus sit, ita locum non habet in eo casu, quo peto, quod alij, & non eidem, à quo peto, restituere debeo; commoditarius enim repetitam à fure, quamvis domino restituere tam debeat, & vir soluto matrimonio à focero dotem petat, quamvis eam uxori, & liberis illius restituere debeat: sumitur autem haec regula ex *caus. 14. q. 4.* ubi censuris prohibetur, petere à debitore usuras, quia onus restitutionis ipsi incumbit &c.

LX. *Non est in mora, qui potest se exceptione legitimâ tueri.*

Si in mora non est dominus, qui servum, se ignorante monachum factum, intra triennium non repetit, legitimâ postmodum urens exceptione, infirmitatis v. g. aut viâ longinquâ *can. si quis incognitus 3. caus. 17. q. 2.* neque Clericus dici potest in mora, non solvendo partem decimarum quartam, si tueri se possit, exceptione praescriptionis, *cap. de quarta 4. de praescript.* neque illi sunt in mora, qui exceptionem pro se habent legitimam dilatae fortis, *leg. lecta est §. sed cum fortis ff. si certum petatur.* Nescit enim se debere, qui legitimam pro se habet exceptionem.

LXI. *Quod ob gratiam alicui conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.*

Juxta leg. non est in mora Cod. de procurat. ubi dicitur minoribus etiam voluntatis subvenire, in rebus tamen prosperè gestis non obedire, & juxta leg. si iudex ff. de minoribus, ubi dicitur, ut minor etiam non possit, ut beneficio restitutionis in integrum contra contractum sibi concessio, & juxta *cap. ad Aphrodisiam 1. §. de regularibus* Sancti ad intentionem tantum petentis, non extra notum proprio Princeps concessit aliquid.

LXII. *Nallas excusatus, deus do nos fraudulentum facit, obligatur.*

Quamvis enim mandatus obligetur mandando, tanquam causa moralis operis, ex vi mandati positi, non tamen consulens obligatur consulendo tantum (cum aliter non teneatur consilium sequi) nisi dolosum consilium dedisset, circa contractum aut quasi contractum (quo in casu de dolo ei teneatur, cui consilium tale fraudulentum dedit, *leg. quod si cum scires ff. de dolo vel consilium dedisset circa maleficium*, aut quasi maleficium, hoc enim in casu teneatur consulens de tali maleficio illi, contra quem consilium dedit, sicut ex vi consilii maleficium datum est, sumitur regula ex *lege 2. ff. de mandatis*, & *ex can. quisquis preceptis 4. caus. 14. q. 1. & ex cap. cum olim 7. de arbitrio.*

LXIII. *Exceptionem obicitens, non videtur de intentione adversarii confiteri.*

Putant aliqui regulam hanc locum tantum

tantum habere in exceptione non numerata pecunie, vel facti tantum, aut intentionis exceptionibus; satis tamen bene Glossa probat per cap. *Cum venerabilis 6. de except.* & per legem non utique ff. eodem. Sc. eam in aliis etiam casibus probare, quamvis saepe etiam fallat.

LXIV. *Quae contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi.*

Non quidem quae contra jus simpliciter tantum prohibens fiunt, cum multa sint prohibita, quae tamen facta tenent cap. ad Apostolicam 16. de regular. & hinc volunt aliqui hanc regulam tantum in illis casibus locum habere, ubi prohibetur aliquid, & simul invalidum statuitur; alii volunt, in illis tantum locum habere, quae perpetuam habent prohibitionis causam, non autem temporalem tantum; alii volunt, in illis tantum casibus locum habere, ubi jus plene resistit, nullibi assistentiam exhibens; alii denique volunt, in illis locum habere, quae alias sortiri saltem possunt suum effectum, quomodo se habent maleficia, prout refert, & refutat Glossa, si universiter exceptiones hae intelligi velint, cum per cap. non solum 2. de regular. in 6. nulla sit professio regularis, & per cap. 2. de testibus, nulla sit eorum receptio; & per cap. 1. de rebus Eccles. non alienand., nulla sit alienatio, &c. quia contra jus hae facta sunt. Fateamur ergo necessum esse, fallere quidem hanc regulam saepe, suam tamen etiam in quibusdam casibus habere veritatem.

LXV. *In pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis.*

Compend. Perbing.

Scilicet, quando utraque pars deliquit, dando v. g. vel recipiendo, ob turpem causam, pecuniam, propter stuprum v. g. obtentum, pro sententia iuris iniqua à iudice obtinenda, pro usuris, &c. si eam postmodum reperat, quibus in casibus iura volunt, ut pro possessore stetur.

LXVI. *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quò minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.*

Et hinc iuxta can. *Si qualibet 20. caus. 22. q. 2.* Abraham paratus quidem ad filium suum juxta Dei imperium immolandum, impeditus tamen per Angelum, perinde quoad meritum habetur, ac si immolasset, & per cap. *Quoniam frequenter 5. S.* Porro, ut lite non contest. &c. habetur pro citato à iudice, qui impeditur executores à iudice constitutos, ne possent ipsum citare.

LXVII. *Quod alicui non licet suo nomine, nec alieno licebit.*

Locum habet hæc regula potissimum in maleficiis, indecens enim est, ut ait Glossa, crimen suum alienis commodis impendere; sic cum non possit nomine proprio, sive in suam utilitatem usuras aliquis exercere, neque licebit eas alieno nomine, sive in alterius utilitatem can. *Sicut non suo 10. dist. 46.* & sicuti poenam legis: *Si quis, de iurisdictione omn. iudicum,* juris incidit, qui proprio nomine album Prætoris corrumpit, ita eandem etiam poenam incurrit, qui nomine alieno, sive ad mandatum alterius hoc facit; & sicut per cap. *ad falsariarum 7. de crim. falsi.* fallere nemo debet licet

R I I I

ras

ras Papales suo nomine, ita nec licet nomine alieno.

LXVIII. Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum.

Sic potest quis per alium jurare *can. Tibi Domino 39. dist. 63.* potest per alium matrimonium contrahere *cap. ult. de procurat.* per alium administrare negotia, judicare, contrahere, & plura alia, ita tamen, uti in multis etiam fallat hæc regula; in factis v. g. levioribus, & in delegationibus, ubi industria personæ electa fuit; in eo, qui veniam ætatis impetrat; in negotiatione, &c. Videatur Glossa in hanc regulam.

LXIX. In malis promissis fidem non expedit observari.

Dicitur in malis promissis fidem non servandam, & consequenter non negat hæc regula fidem servandam in illis, quæ malè quidem promissa sunt, per dolum v. g. aut metum extorta, sine dispendio tamen æternæ salutis servari possunt; & si accesserit juramentum, sæpe etiam ob reverentiam Sacramenti servari debent; cum aliud sit malum promissum esse, quod simpliciter observari non potest, & aliud sit, malè promissum quid esse, cujus tamen observatio culpabilis non est.

LXX. In alternativis, debitoris est electio, & sufficit alterum impleri.

Et hinc in *cap. unico. De plus potenti.* dicitur, plus petere causâ eum, & de expensis condemnandum, qui ex duobus alternativè debitis, præcisè petit alterum; & in *cap. Inter literas 4. de rescrip.*

Summa dicit: si Papa mandet in aliquo: de duobus inquit alternativè ad certum effectum consequendum, sufficere alterum probari; & in *cap. Significavit 48. de appellat.* justificatur appellatio, si una saltem causa inter complures allatas pro appellatione concedenda vera probetur. Sunt tamen quædam alternativa, ubi ordo servari debet, ut mandati v. g. talem aut talem ordinem requirentis, aut quod culpabilis mori intercedat.

LXXI. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum magis magis admittendus.

Nisi actio & exceptio tendant ad diversa, *cap. Inter dilectos 11. De excep. De lat.* vel nisi aliquid turbat, quod repellat exceptionem, *Debitores, 6. de iure jurati* nisi in possessorio tantum agatur, in aliis vero casibus juxta regulam, cui licet per actio v. g. *Et minus licet, exceptio v. g.* præsertim cum exceptio concedatur, cui non datur actio, excommunicatio scilicet, *cap. cum inter priorem 3. de excep.* & ubi actio tempore tollitur, perpetuò durat exceptio, *leg. dua §. ult. ff. de dolo.*

LXXII. Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.

Per aliquam scilicet jura interpretationem, cum verè loquendo factum etiam ab eodem, diversè tamen temporibus, non repræsentet identitatem ejusdem facti *l. Si non sortem §. Libertas ff. de condict. indeb.* Vide regulam ad potest quis, &c.

LXXIII. Factum legitime etiam

tractari non debet, licet casus po-
stea eveniat, à quo non potuit in-
choari.

Sic matrimonium legitime contra-
ctum dissolvi non debet, ob impedi-
mentum dirimens postea superveniens
cap. penult. de eo qui cogn. consang.
uxoris sua; vel ob supervenientem ma-
riti v. g. insaniam can. Neque furiosus 26.
caus. 302. q. 7. Non negatur tamen,
quod subinde ob supervenientem cau-
sam effectus illius, quod legitime factum
fuit, impediatur can. Communiter 3. dist.
33.

LXXIV. Quod alicui gratiose
conceditur, trahi ab aliis non de-
bet in exemplum.

Concordat cum hac regula, quod
supra dictum fuit, circa privilegium per-
sonale reg. 7. & quod dictum fuit in
reg. 28. quæ à jure, &c. & quod infra
dicitur in reg. 78. in argumentum
trahi, &c.

LXXV. Frustra sibi quis fidem
postulat ab eo, servari, cui fidem
à se præstitam servare recusat.

Quæ regula locum maximè habet in
promissionibus reciprocis, prout exem-
pla, & jura probant, nisi partes sub
pœna sibi invicem promisissent aliquid,
& potius ab eo, qui primo fidem fregit,
pœna videatur exigenda; quo in casu
exigens pœnam ob fidem ab altero fra-
ctam, fidem alteri servare debet, si pœ-
nam accipiat, cum taliter solvendo pœ-
nam promissioni videatur satisfactum.

LXXVI. Delictum personæ,

non debet in detrimentum Eccle-
siæ redundare.

Sic, quamvis ob delictum, quod
commisit Episcopus, debeat hic depo-
ni, bona tamen Ecclesiæ non redigun-
tur ad Fiscum can. Si Episcopus 3. caus.
16. q. 6. & quamvis Procurator fallave-
rit instrumentum, causam tamen non
perdit Ecclesia cap. Cum venerabilis 6.
de except. intelligi debet tamen hæc
regula, quod delictum personæ in fa-
ciendo, regulariter non præjudicet Ec-
clesiæ, non autem, quod delictum in
omittendo non præjudicet Ecclesiæ
juxta can. Placuit 15. caus. 16. q. 3.

LXXVII. Rationi congruit, ut
succedat in onere, qui substituitur
in honore:

Ceteri è filius & hæres patroni, qui jus pa-
tronatus ab hoc hæreditario jure acqui-
rit, tenetur non minus defendere Ec-
clesiam, si opprimatur, quàm patronus
tenebatur, can. Filiis, vel nepotibus 31.
caus. 16. q. 7. & Prælatus, qui succedit
in honore suo antecessori, succedit
etiam in onere debitorum solvendo-
rum pro Ecclesiæ utilitate contracto-
rum cap. 1. De solut. & judex successor,
judice antecessore mortuo, ad idem ju-
dicandum obligatur (cæteris paribus)
ad quod obligabatur judicandum ante-
cessor L. Mortuo judice. ff. De judiciis.

LXXVIII. In argumentum
trahi nequeunt, quæ propter ne-
cessitatem aliquando sunt concessa.

Sic, quæ ob paucitatem & defectum
sæcularium v. g. Sacerdotum, sæcularia
beneficia collata olim fuerunt regulari-
bus,

bus, debet secularibus postmodum conferti, si nullus amplius secularium Sacerdotum defectus est, *can. 1. dist. 35.* & quæ concessa est propter necessitatem redimendorum captivorum, alienatio sacrorum valorum, trahi non debet ad alienationem in aliis casibus faciendam, *L. Sancimus. Cod. De SS. Ecclesiis.*

LXXXIX. *Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur.*

Et hinc quamvis bonâ fide possideam rem aliquam, si tamen illa aliena sit, vendendo illam, non transfero in emptorem rei talis dominium, cum hoc ipse non habeam, nemo autem dare possit, quod non habet.

LXXX. *In toto partem dubium non est contineri.*

Et hinc, si pro te lata fuit sententia de domo, quam totam petivisti, exceptio rei iudicatæ nocebit postea mihi, si partem tantum illius domus petam, cum in toto pars contineatur utique.

LXXXI. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.*

Sic commissio generalis à Papa facta Legato, non extenditur ad causas fidei, *can. Frater noster. 52. caus. 16. q. 1.* & quamvis concesserit Episcopus subdito suo generalem eligendi confessarii facultatem, electus tamen talis circa casus Episcopo specialiter reseratos nihil potest, *cap. Si Episcopus 2. de pœnit. & remiss. in 6.* Sicuti enim in obscuris inspicimus, quod est verisimilius juxta reg.

45. supra traditam, ita etiam in generalibus, ubi verisimiliter ea non veniunt, quorum difficultis aut inhumana est separatio, & ad quem speciale affectionem quis habet.

LXXXII. *Qui contra iuramentum, bonam fidem præsumitur non habere.*

Quæ enim Ecclesia parochialis recipit decimas in aliena parochia, præsumitur malam fidem habere, & qui de manu Laici Ecclesiam recipit, mala fide agere præsumitur, *can. Si quis deceptus. 12. caus. 16. q. 7.* vel enim sciebat hæc talia à jure prohiberi, & sic, si contra agat, malâ utique fide agit; vel non sciebat, hæc talia à jure prohiberi, & ignorantiam clari juris habere censetur, quæ malam fidem juridicam facit.

LXXXIII. *Bona fides non potest ut semel exactum, iterum exigatur.*

Ita ut neque Ecclesia hoc liceat, *can. Fratemitas caus. 12. q. 2.* & locum etiam in pœnis hæc regula habet, quæ semel exactæ, ab eodem iterum exigere non debent *cap. Et si Clerici 4. de pœnit.* In tamen unicâ exactione finitur omnis obligatio.

LXXXIV. *Cum quis alicui prohibetur alicui, ad id alicui non debet admitti.*

Sic rem, quam alienare prohibetur, non potes in pigram obligare *cap. Nulli liceat 5. de reb. Ecclesie alien.* Sic pater prohibitus administrare, nec ut curator administrare potest, per se scire oportet *§. Si mater. ff. de curat. et imp.*

inter. sic patroni prohibentur, beneficiorum non vacantium promissiones facere, ne per talem promissionem mors alterius procurretur, *cap. detestanda 2. de concess. prebend. in 6.*

LXXXV. *Contractus ex conventionione legem accipere dignoscuntur.*

Ita ut juxta vulgata dicatur pactum rumpere leges; & hinc quamvis ex legibus depositarius de dolo & culpa lata tantum teneatur, potest tamen vi conventionionis etiam obligari de levi, & levissima, imò etiam de casu fortuito *cap. 2. de deposit. §. l. i. §. Si conveniat ff. de positi.* Debet tamen conventio, ex qua legem accipit contractus, esse honesta, & non contra bonos mores.

LXXXVI. *Damnum, quod quis suâ culpâ sensit, sibi debet, non aliis imputare.*

Sic per *can. displiceat 38. caus. 23. q. 4.* sibi jubetur imputare, si quis ad iudicem ductus, sua culpa de equo se præcipitet, & lædat, quod læsus fuerit; & Clericus sibi imputare debet, si negligat præbendam petere, cum vacat *cap. Si Clericus 11. de prebend. in 6.*

LXXXVII. *Infamibus portæ non patent dignitatum.*

Tam Ecclesiasticarum dignitatum quam sæcularium; tam juris, quam facti

infamiâ infamibus, ut sæpe dictum, cum ex omnium iudicio pessimè collocetur dignitas in persona infami, prout per *can. Tantus Daniel 3. dist. 81. & per cap. Inter dilectos 11 de excess. prelat. & plures utriusque juris textus patet.*

LXXXVIII. *Certum est, quod is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.*

Sic quia juxta legum voluntatem, & mentem, quidquid pretio æstimabile supra sortem ex mutuo accipitur, usura dicitur, de usura condemnatur in *can. Plerique 3. caus. 14. q. 3.* qui aliquid supra sortem accipit, quodcumque demum illud sit, aut quocumque nomine veniat; & in *cap. Avaritia. 51. de elect. in 6.* cum jura prohibeant ante confirmationem electionis celebratæ, administrationi Ecclesiarum se ingerere, etiam ille in hanc prohibitionem committere censetur, qui sub œconomi, aut procuratoris nomine administrationem prohibitam exerceat. Vide etiam *leg. quamvis. §. Si cum essem ff. ad Velleianum;* & quas fallentias sæpius in has regulas advertit Glossa, ex qua desumpta hæc fuerunt, quæ pro fundandis, & explicandis his regulis hæcenus allata fuerunt.

